

Fundur utanríkisráðherra Íslands með Standinf Group í Pentagon-byggingunni 19. september 1950.

Bjarni Benediktsson – Stjórn­mál – Utan­ríkis­ráð­herra – Utan­ríkis­mál – Stand­ing Group – Pen­ta­gon –
NATO – At­lants­hafsb­an­dalagið - 1950

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

---

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Stjórn­málamaðurinn
Askja 2-12, Örk 1

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

ALGJÖRT TRÚNAÐARMÁL

FUNDUR UTANRÍKISRÁÐHERRA ÍSLANDS MEÐ STANDING GROUP

I PENTAGON-BYGGINGUNNI 19. SEPTEMBER 1950.

Fundurinn hófst kl. 11 f.h.

Viðstaddir voru:

Frakkland:	Lt. General Paul Ely (formaður)
Bretland:	General Sir Niel Ritchie
Bandaríkin:	General Omar Bradley
Ísland:	Hr. Bjarni Benediktsson
	Hr. Thor Thors
	Hr. Hans Andersen
	Hr. Gunnlaugur Pétursson
	Hr. Magnús Magnússon
Skrifstofustjóri:	Rear Admiral James H. Foskett, USN
Breska sendiráðið:	Mr. Martin
Utanríkisráðuneyti	
Bandaríkjanna:	Mr. Benjamin M. Hulley
Frakkland:	Commander F. Picard-Destelan
Bretland:	Captain R.A. Ewing
Bandaríkin:	Colonel R.C. Richardson, III, USAF
	Ritari:
	Colonel E.B.W. Cardiff, Breska hernum
	Tálfur
	Major P.St.G. Cocke, USA

GENERAL ELY (þýtt): Áður en byrjað er vill General Ely í nafni Standing Group bjóða ráðherra Bjarna Benediktsson og samstarfsmenn hans alla velkomna. Okkur er það mikið ánægju-efni að fá færi á að hittast og skiptast á skoðunum. Við óskum einnig að bjóða velkominn Mr. Hulley frá utanríkisráðuneyti Bandaríkjanna og Mr. Martin frá bresku sendisveitinni.

Tilgangur þessa fundar er að rannsaka í sameiningu innan ramma NATO með hverjum hætti öryggi og fullveldi Íslands verði haldið uppi. Með öðrum orðum, að rannsaka hverja þá hættu, sem kann að snúa að Íslandi. Það er annað mál, sem er jafn þýðingarmikið, en sem er ekki efni viðræðanna í dag, og það er spurningin ("problem") um stofnun flug- eða sjóstöðva innan ramma allsherjar hernaðaráætlunarinnar.

Á þessu stigi vildi ég minna á, að vegna starfa og rannsókna, sem gerðar voru af North Atlantic Ocean Regional Planning Group, sá Standing Group ástæðu til að afhenda íslenska fulltrúanum memorandum S.G. 47. Það eru niðurstöðurnar í

ALGJÖRT TRÚNAÐARMÁL

Þessu memorandum, sem hafa leitt til fundarins í dag. Í þessu memorandum og niðurstöðu þess lét Standing Group uppi ósk um, að vita, hvaða hugmyndir ríkisstjórn Íslands kynni að hafa um öryggi landsins. Á hvaða veg teljið þið best að fást við málið í dag?

SENDIHERRA THORS: Má ég fyrst spyrja, eigið þið ekki við ráðagerðirnar, sem gerð er grein fyrir í bréfi ykkar dags. 25. ágúst?

GENERAL ELY (þýtt): Jú. Ef engum þykir neitt við það að athuga, stingur formaðurinn upp á, að við snúum okkur að kjarna málsins með því að rannsaka áhætturnar og ógnirnar, sem vofa yfir landinu. Þykir það hæfa?

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Já.

GENERAL ELY (þýtt): Það er þá fyrst rétt að rannsaka ástæðuna fyrir áhættunum, sem vofa yfir Íslandi, og í öðru lagi, hverja mynd þessar áhættur geta tekið. (Kort sýnt) Fyrst ástæðurnar. Það er engin ástæða til að halda langa ræðu og við getum skjótlega talið þær upp. Í hugsanlegum átökum í framtíðinni, jafnvel enn frekar en í fyrri átökum, hafa samgönguleiðir, bæði í lofti og á sjó, milli meginlands Ameríku og Evrópu þýðingu, sem naumast er þörf á að leggja áherzlu á hér. Vegna landfræðislegrar legu sinnar mundi Ísland verða algjör miðdepill baráttunnar um yfirráð þessara samgönguleiða. Það nægir að líta á þetta kort. Ísland er alveg á jaðri stóru hringleiðarinnar og er vörður, sem gætir einu leiðarinnar til Atlantshafsins frá hinum norðlegu Sovétstöðvum. Landslag eyjarinnar mundi gera bæði loft- og herafla, sem nægði til að halda uppi þessum samgönguleiðum, auðvelt að hafast þar við.

Æð þessu athuguðu verður það augljóst, að Sovétríkin mundu gera allt, sem í þeirra valdi stæði, til þess að minnsta kosti að koma í veg fyrir, að Bandamenn gætu notað

Ísland, ef þeir reyndu þá ekki að ná sjálfir yfirráðum í landinu. Þessvegna virðist hættan, sem vofir yfir Íslandi vera augljós. En í hvaða mynd mundu þessar árásir birtast? Þær mundu koma fram sem sprengjuárásir, "naval blockade" og skemmdarverk, allt í senn, eftir atvikum. Þær gætu einnig birts með þeim hætti, að sendir væru í lofti eða á sjó "Commando"flokkar. Með hverjum hætti, sem þessar árásir kynnu að eiga sér stað, er nauðsynlegt að gera sér grein fyrir tveim atriðum í þessu sambandi. Fyrra atriðið er, að þessar árásir kynnu að eiga sér stað áður en hernaðaraðgerðir hæfust, á þeim tíma, þegar menn mundu hafa tilhneigingu til að trúa að friður ríkti. Og hitt atriðið, sem formaðurinn óskar að leggja á alveg sérstaka áherzlu, er atriði, sem endurtekur sig í öllum Sovét aðgerðum á meginlandi Evrópu, og er fólgið í, að samtímis og sameiginlega er beitt ytri athöfnum og innri athöfnum, - sem venjulega eru þekktar undir nafninu fimmta herdeildin. Þessi athöfn, sem miðar að því að grafa undan réttum stjórnarvöldum, er mikilvægur hluti af stríðskeningum þeirra. Fimmta herdeildin eða þessi mólávörpustarfsemi er, samkvæmt því, sem formaðurinn óskar að leggja áherzlu á, ekki aðeins framkvæmd pólitískrar kenningar, heldur framkvæmd stríðskeningar. Og við höfum þegar séð þetta eiga sér stað á ýmsum stöðum í Evrópulöndum.

Af öllu því, er við höfum sagt, leiðir, að nauðsyn er að rannsaka rækilega Öryggismálin á friðartímum. Og þetta er það, sem orsakaði, að Standing Group spurði ríkisstjórn Íslands, hvaða aðgerðir ríkisstjórn Íslands hugsaði sér til að tryggja Öryggi lands hennar, að því er varðar "air warning systems", Öryggi helztu staða o.s.frv. Það er fullur skilningur á, að þetta santal er einungis til að menn skiptist á skoðunum. Það mundi vera hagkvæmt að því er ég held, að rannsaka í sameiningu, hvaða lausn menn gætu hugsað sér. Hvernig hugsar íslenski ráðherrann sér að fást við málið?

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Fyrir Ísland er þetta mál mjög mikilsvert og þessvegna bað stjórn mín mig um að hafa samtöl við rétta aðila hér um þetta mál. En ég veit ekki, hve mikið þið vitið um öll atvik, er hér að líta, á Íslandi. Eins og þið vitið eru íbúarnir mjög fáir. Við höfum ekki haft neitt vopnað lið öldum saman og þökkjum því lítið til þeirra málefna, og það er mjög erfitt fyrir þjóð okkar að skilja þessi efni. Íslendingum er auðvitað mikið áhugamál, að hafa útlendinga ekki í landinu sínu, vegna þess, að ríki okkar er svo veikt, að menn eru hræddir um, að ef erlent herlið kemur í land okkar mundum við missa fullveldi okkar. Kommúnistar eru einnig mjög sterkir. Þeir hafa h.u.b. 20% af atkvæðum og 26% í höfuðborginni, og það er auðvelt fyrir kommúnista - og ég held, að við höfum sömu skoðun á þeim og þér hafið látið uppi - að fá ýmiskonar sakleysingja til að trúá sér. Og þegar þeir segjast vera að verja landið gegn aðgerðum, sem hinar ýmsu yfirráðagjörnu þjóðir, eins og þeir kalla þær, vilja gera, þá verður sumt af þessum ráðgjörðum mjög erfitt.

Þegar við gengum í Norður Atlantshafsbandalagið tókum við fram, að við gætum ekki haft neitt herlið í landi okkar á friðartímum. Þá var það útskýrt fyrir okkur, að engu að síður mundi það hafa mikla þýðingu, ef við gengjum í bandalagið, og að hægt væri að gera ráðstafanir í upphaf ófriðar, vegna þess að við mundum ávalt vita áður en stríð væri yfirvofandi, og þá gætuð þið skyndilega flutt lið til landsins svo að öryggi landsins mundi ekki vera í mikilli hættu. Þetta er sú aðstaða, sem við höfum haft. Nú vitum við auðvitað allir, að tímarar hafa nokkuð breyzt; þessvegna erum við reiðubúnir til að ræða og rannsaka málið, en það mun verða mjög erfitt og hættulegt mál fyrir okkur, og þessvegna verður að fara með það með meztu gætni.

Mér skilst, að við höfum tvönnar áætlanir, "medium term plan" og "short term plan" og við höfum tekið eftir, að það er nokkur munur á þeim, og það er töluvert minna lið, sem gert er ráð fyrir í "short term plan" en í "long term plan". Það kann

að vera einhver misskilningur í þessu vegna þess, að við höfum enga hernaðarráðgjafa og við komum hingað til þess að leita ráða um þau efni, eins og þið sjáið. Okkur hafði skilist, að samkvæmt "long term plan" ætluðu þið að flytja h.u.b. 10.000 menn til Ísland á D-degi, eða eins fljótt eftir hann og mögulegt væri, og til viðbótar loftvarnarskotfæri, o.s.fv. En samkvæmt "short term plan" skilst okkur, að það séu aðeins 3.500 og engar loftvarnarbyssur. Það mundi auðvitað vera mjög gott fyrir okkur, og að vísu nauðsynlegt, ef hægt væri að skýra fyrir okkur, annaðhvort á þessum fundi eða öðrum, ástæðuna fyrir þessum mismun og hvað í honum felst. Það, sem við þurfum að vita og hefur mezt þýðingu er: mundi þessi liðsaflfi nægja til að verja landið eftir byrjun ófriðar, eða mundi nauðsynlegt að fá meira lið inn í landið.

GENERAL ELY (þýtt): Formaðurinn ætlar fyrst að snúa sér að mismuninum milli þessara tveggja áatlana. Ef lítið er á áatlanirnar fyrir allt landssvæði Norður Atlantshafsbandalagsins, þá sjáum við það, sem nú er fyrir hendi, og "medium term plan" á við það, sem á þarf að halda í framtíðinni. Hin munurinn, sem ráðherra Bjarni Benediktsson nefndi, er sú staðreynd, að í "short term plan" er gert ráð fyrir meiri skotvopnum en í "medium term plan", sem er í mótsögn við það, sem formaðurinn sagði áðan, en nú hefur Standing Group mælt með, að þessar tölur í "medium term plan" séu hækkðar, svo að raunverulega á sér engin mótsögn stað. Munurinn í tölunum felst raunverulega í muninum á því, sem nú er fyrir hendi, og því, sem á ákveðnum degi er nauðsynlegt síðar.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Já, en við tókum einnig eftir, að í "long term plan" voru einhverjar ráðagerðir um loftflutt lið en ekki í "short term plan". En mundi það ekki vera alveg nauðsynlegt líka í "short term plan" að hafa loftflutt lið (division) vegna þess að það mundi vera mjög mikilvægt að flytja það til landsins eins fljótt og

ALGJORT TRÚNAÐARMÁL

og mögulegt er?

GENERAL ELY (þýtt): Það er einn þriðji af loftfluttri "division".

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Já, en það er ekki gert ráð fyrir henni í "short term plan", eða er svo?

GENERAL ELY (þýtt): Hún var ekki fyrir hendi, þegar planið var samið. Samkvæmt báðum plönnum, "short term plan" jafnt sem "medium term plan", hefur spurningin um varnir Íslands verið íhuguð mjög rækilega. Erfiðleikarnir, sem við þurfum að horfast í augu við nú, eru, að þessar áætlanir gera einungis ráð fyrir vörnum Íslands eftir D-dag, eftir að hernaðaraðgerðir hafa hafist. Og við eigum á hættu, ef við bíðum þangað til eftir að hernaðaraðgerðir hafa hafist, að Ísland verði í erfiðri aðstöðu, í aðstöðu, sem mundi gera fulla framkvæmd miklu erfiðari, sem leiðir okkur aftur til aðalatriðisviðfangsefnisins, sem er að íhuga það, hvað hægt sé að gera á friðartímum.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Já. Eg skil það til hlítar. En þegar við gerðumst aðilar þessa bandalags var sagt, að það mundi vera mögulegt að gera ýmsar ráðstafanir, til dæmis að hafa loftflotadeildir staðsettar nálægt landinu, ef stríð væri yfirvofandi, og að það mundi að verulegu leyti minnka hættuna, sem landið væri í.

GENERAL ELY (þýtt). Það að láta flotadeildir vera staðsettar einhversstaðar nærri Íslandi mundi vafalaust gera árás á Ísland miklu erfiðari, en það er engu að síður mikil áhætta þrátt fyrir það, sem íhuga verður.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Þá hygg ég, að bezta leiðin mundi vera, af þið segðu okkur af fullri hreinskilni, hvað þið teljið, að gera etti á friðartímum, vegna þess að við vitum svo lítið um hernaðarmálefni. Þið segið okkur, hvað þið munduð ráðleggja okkur að gera og hvað þið munduð gera, ef þið hefðuð frkálsar hendur. Og þá verðum við að íhuga, hvað við getum gert sjálfir og hvað við getum sam-

ALGJÖRT TRÚNAÐARMÁL

þykkt að aðrir geri.

GENERAL ELY (þýtt): Það atriði, sem formaður telur best að fást við fyrst, er, hvað nauðsynlegt sé að gera til að tryggja öryggi landsins. Eftir að hafa rannsakamálið hefur Standing Group komist að þeirri bráðabirgða niðurstöðu, að ein "security battalion of ground troops" að viðbætti "squadron of fighter planes plus certain elements of air warning and anti-aircraft" mundi vera nóg til að tryggja öryggi Íslands, með hjálp þeirra sveita, sem staðsettar væru utan landsins og fluttar yrðu til þess á hinu rétta augnabliki. Þetta er ramminn, sem við getum starfað inná. Og formaður óskar að spyrja ráðherra Bjarna Benediktsson um, að hve miklu leyti stjórn Íslands gæti tekið þátt í sköpun eða myndun þessa liðs?

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Fyrst verð ég að spyrja, vegna þess að ég veit svo lítið um það, hversu margir menn mundu verða í þessu liði?

GENERAL ELY (þýtt): H.u.b. 600 að viðbættum 400 flughermönnum og h.u.b. 200 "air warning" mönnum, sem samtals gera h.u.b. 1200. Þetta er ónákvæm áætlun.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Og hvar haldið þið að þessir menn ættu að hafa aðsetur?

GENERAL ELY (þýtt): Formaður telur það fremur til minni háttar atriða, sem íhuga bæri á sínum tíma. Við erum að tala um öryggi landsins.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Þá komum við að þessu atriði. Ameríska stjórnin hefur nú í Keflavík e.t.v. 600 til 800 manns. Mundi ekki vera mögulegt að nota þessa menn, sem vinna þar, til þess að gera eitthvað af þessu starfi?

COLONEL RICHARDSON: Já, að undanteknu því liði, sem heldur uppi civil flutningum. Ég held að þeir mundu báðir fást við það sama ("it would be duplicated"), og allt, sem þyrfti til herflutninga, væri hægt að gera af flugliðinu

innan þeirrar heildartölu, sem við stingum upp á.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Ameríkanarnir, sem þegar eru á Keflavíkurflugvelli, ættu að geta annast gæzlu gegn skemmdarverkum þar. Það eru nú þegar svo margir þar, að ég veit ekki, hvort hægt sé að segja, að, þó að fleiri kæmu til Íslands, gætu þeir gert meira en þau mörg hundruð manns, sem eru þar nú þegar?

GENERAL ELY (þýtt): Formaðurinn veit ekki svar við síðustu spurningu yðar, ráðherra, en telur aðalatriði, að fallist sé á þá meginreglu, að við ættum ekki að reyna um of að klóra í bakkann til að útbúa eitthvað, heldur verðum við raunverulega að íhuga grundvallar öryggisatriðin.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Engu að síður held ég, að, eins og nú standa sakir, mundi vera mjög auðvelt fyrir amerísku stjórnina að verjast gegn innri skemmdarverkum á Keflavíkurflugvelli í samvinnu við Íslensku stjórnina.

En mundi það vera nauðsynlegt fyrir þetta lið - ef við samþykkjum að taka á móti því, og ég verð að undirstríka ef - að láta gera einhvern undirbúning áður en það kemur? Eru nokkur hernaðarmannvirki, sem þarf að gera?

GENERAL ELY (þýtt): Formaður telur, að með tilliti til þeirra mannvirkja, sem þegar eru í landinu, þá heldur hann ekki, að nauðsyn sé þar á miklum framkvæmdum. Vissar aðgerðir yrði að gera með tilliti til "air warning"liðsins. Og auðvitað er spurningin um íbúðir.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Mundi "air warning system" verða sett víðsvegar í landinu eða mundi það einungis vera á flugvöllumunum?

GENERAL ELY (þýtt): Formaðurinn heldur, að þið munduð óska eftir að hafa það á dreifðum stöðum í landinu til að tryggja öryggi alls landsins. Það er það, sem nauðsynlegt er.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Ég skil. En auðvitað er vonandi, að liðinu yrði ekki dreift á of marga staði á Íslandi. Af því gæti stafað örðugleikar.

GENERAL ELY (þýtt): Það er tæknilegt atriði, sem væri hægt að rannsaka á réttum tíma, og þá mundi að sjálfsögðu tekið tillit til þess.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: En hvenær munduð þið halda það nauðsynlegt? Teljið þið það aðkallandi nú eða í náinni framtíð að fá þessa menn í landið, eða höfum við langan tíma til umhugsunar?

GENERAL ELY (þýtt): Formaðurinn heldur ekki, að stríð verði í dag, vegna þess, að það hefur ekki birzt í fréttunum.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Rétt er það. Við vonum, að við fáum tíma til að íhuga málið, af því að það er, eins og ég sagði, mjög erfitt fyrir okkur. Og auðvitað verður stjórnin að taka ákvörðun um það með samþykki þingflokka o.s.frv. Og spurningin er, hversu aðkallandi er að íhuga það?

GENERAL ELY (þýtt): Ef við gætum verið í Kreml værum við mjög ánægðir vegna þess, að þá gætum við ákveðið nákvæmlega, hversu aðkallandi þetta er. Eitt er víst, að þetta ^{er} mál-efni, sem taka þarf afstöðu til eins skjótt og mögulegt er.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: En formaðurinn sagði, að það væri engin spurning um herstöðvar á Íslandi o.s.frv., og það met ég mjög mikils. En mér skilst, að ef íslenska stjórnin mundi samþykkja þetta, en mundi síðar breyta um skoðun og segja: "Nú teljum við hættuna ekki nægilega mikla", og ef íslenska stjórnin krefðist þess þá, að liðið væri tekið burtu frá landinu, yrði það gert?

GENERAL ELY (þýtt): Það mundi verða okkur öllum mikið gleðiefni að vita, að hættan hefði minnkað. En verðum við nokkurntíma í slíkri aðstöðu?

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Auðvitað vonum við, að stórveldin geti samið um ágreiningsmál sín, e.t.v. eftir 10 ár,

e.t.v. eftir eitt eða tvö ár. En þetta er lögfræðileg spurning í sambandi við fullveldi landsins. Ef íslenska stjórnin samþykkir þetta, er það vegna þess, að hún telur hettuna svo mikla, en ef íslenska stjórnin telur síðar, að hettan sé ekki svo mikil lengur, þá er það hennar að ákveða, að liðið hverfi úr landinu.

GENERAL ELY (þýtt): Það er skýrgreiningin á fullvalda þjóð, sem er auðsæ.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Þá er ein spurning varðandi "air squadron". Hvað eru það margar flugvélar?

COLONEL RICHARDSON: Milli 16 og 25, eftir því af hvaða þjóðerni þær eru.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: En varðandi þjóðerni þessa liðs, þá skilst mér það séu aðallega Bandaríkjamenn, sem munu verða ábyrgir fyrir vörnum Íslands, en ef það væri talið ráðlegra að hafa sveit úr hinu sameiginlega liði frá fleira en einu landi, þá mundi málið íhugað frá því sjónarmiði?

GENERAL ELY (þýtt): Það, sem fyrst kemur formanninum í huga, er, að ef það væri mögulegt, mundi það hafa þýðingu ("to the interest") fyrir Ísland að taka þátt í þessu.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Önnur spurning. Mundi þetta lið vera nægilegt bæði gegn innri og ytri hettum?

GENERAL ELY (þýtt): Þetta lið mundi vera nægilegt þangað til að hernaðaraðgerðir hefust og þar til viðbótarlið kæmi eftir að hernaðaraðgerðir hefðu hafist. Þessi "battalion" mundi ekki vera næg til að tryggja öryggið á stríðstímum. Þá mundi "medium term planið" aftur koma til greina.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Já, já, en munduð þið halda, að það væri nægilegt á friðartímum?

GENERAL ELY (þýtt): Já.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Það er ein spurning, áður en ég kem að öðrum málum. Ég held, að það hafi verið á einhverjum fundi í janúar, sem sagt var, að það mundi nóg að hafa h.u.b. 200 hermenn á Íslandi, og það mundi ekki vera nauðsynlegt, að

þeir væru í einkennisbúningum hermanna. Um þetta hefur verið rætt á Íslandi. Og nú, þegar við heyrum, að það mundi vera nauðsynlegt að hafa 1200 menn, þá spyr ég, hver er ástæðan fyrir þessari skoðanabreytingu?

GENERAL ELY (þýtt): Formaðurinn heldur, að 200 manna lið sé raunverulega ófullnægjandi.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: En varðandi þátttöku Íslands í slíku liði, þá ber að athuga, að við höfum einungis mjög veikt lögreglulið. Í Reykjavík eru 55.000 íbúar og aðeins h.a.b. 110 lögregluþjónar og út um land eru enn þá færri, vegna þess að þar er ekki muðsyn á þeim. Og það mundi auðvitað verða okkur mikill baggi. Og eins og ég segi, í margar aldir hafa menn á Íslandi ekki verið vanir að bera vopn eða taka þátt í hernaðaraðgerðum, þessvegna er þjóð okkar andstæð hernaðaraðgerðum. Það kann að vera einhver breyting, en við verðum að taka hlutina eins og þeir eru.

GENERAL ELY (þýtt): Þegar við tölum um þátttöku Íslands, segir formaðurinn, þá var það einungis til þess að undirstrika þá staðreynd, að allar þjóðir taka þátt í sinni eigin sjálfsvörn.

Sem niðurstöðu vildi formaðurinn segja, að það bezt, sem við getum gert í dag, væri að koma okkur saman um að rannsaka að meginstefnu nauðsyn á liði slíku, sem hér hefur verið gerð grein fyrir, og með þá meginstefnu í huga, að íslenska stjórnin mundi gera sitt ítrasta, sem hún gæti gert til þátttöku. Og ef við getum komist að þessum niðurstöðum, mundi það nægja í dag. Að því er varðar einstök atriði mundi einhver af aðstoðarmönnum yðar, ráðherra, geta átt beint samband við hernaðarfulltrúa hérk til þess að vinna að þessum málum í einstökum atriðum.

SENDIHERRA THORS: Ég vildi bera fram þessa spurningu: Ef þið skylduð ákveða, og við samþykkja, að ein "battalion of ground ^{troops} forces and one squadron of fighter planes with 200

airborne people" fengi aðsetur á Íslandi, þá mundi það verða á kostnað NATO?

GENERAL ELY (þýtt): Sendiherrann hefur beint spurningu til formannsins, sem kemur nokkuð skyndilega og fer líttillega út fyrir hina strang hernaðarlegu hlið málsins. En formaðurinn heldur, að við getum svarað já. Hér skiptast menn einungis á skoðunum.

SENDIHERRA THORS: Já. Mér þykir leitt, að ég varð að bera fram þessa spurningu, en frá sjónarmiði okkar á Íslandi er þetta ekki aðeins hernaðarleg spurning, það er fjárhagsleg spurning.

GENERAL ELY (þýtt): Hið sama á við um öll lönd, sendiherra.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Frá sjónarmiði okkar er það auðvitað mjög nauðsynlegt að verja land okkar. En ég held, að við getum allir komið okkur saman um, að enginn mundi koma til landsins vegna þess sjálfs. Það er einungis vegna þess, að það hefur þessa aðstöðu að vera mitt í hafinu milli Bandaríkjanna og Stóra Bretlands o.s.frv. Og það er ástæðan fyrir þeirri miklu hættu, sem við erum í. Og við teljum, að þegar við íhugum þetta, og íhugum þá mjög erfðu aðstöðu, sem við erum í, fjárhagsaðstöðu okkar, og þær litlu auðsuppsprettur, sem við höfum, þá sé þetta ein af hinum mjög þýðingarmiklu spurningum, sem báðir aðiljar verða að skilja álfveg til hlítar. Í brófi Standing Group er einnig sagt: "Such a force would have to be highly screened, carefully selected and well trained and would probably have to be financed by the North Atlantic Treaty Countries, since Iceland can not afford the cost of such a group".

GENERAL ELY (þýtt): Álfveg rétt, vegna þess að við lítum einungis á hernaðarhliðina og vegna þess hvað hernaðarþýðing þessa máls er mikil, teljum við, að fjárhagshliðin megi ekki verða til hindrunar á hernaðarlegri lausn málsins.

Þar af leiðandi verður, þótt það sé ekki innan fjárhagslegra möguleika Íslands, engu að síður að leysa málið.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Með því skil ég, að ef Ísland geti fengið einhverja Íslendinga, sem raunverulegan áhuga hafa - og við viljum gera það sem við getum - ef við getum fengið einhverja Íslendinga til að ganga í þetta lið, þá munduð þið æfa þá og kenna þeim starfið. T.d. höfum við nokkuð af mönnum, sem eru góðir flugmenn, og mundi auðvitað vera mjög gott, ef einhverjir þeirra gætu verið í "the air squadron".

GENERAL ELY (þýtt): Það er augljóst.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Þessir 600 hermenn, sem þyrftu að vera á Íslandi á friðartímum, þurfa þeir að hafa einhver hernaðartæki e.s.frv.?

GENERAL ELY (þýtt): Já.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Þar í talið loftvarnarbyssur?

GENERAL ELY (þýtt): Það er talið með liðinu.

BJARNI BENEDIKTSSON: Ef íslenska stjórnin samþykkir að gera eitthvað í þessa átt, mundi þá vera mögulegt fyrir ykkur að senda slíkt lið skjóttlega?

GENERAL ELY (þýtt): Það er engin ástæða til þess, að ekki væri hægt að senda þetta lið mjög skjóttlega.

GENERAL BRADLEY: Það er spurning um, hvað sé fyrir hendi.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Ég tek eftir, að í þessum áætlunum segir, að það sé nauðsynlegt að hafa einhverjar vörubirgðir á Íslandi. Til hve langs tíma munduð þið halda, að þær þyrftu að vera?

GENERAL ELY (þýtt): Formaðurinn hefur ekki áætlunina við hendina og getur ekki gefið yður bein svör við því.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Þá höfum við tekið eftir því, a.m.k. í "short term plan", að þegar þið tölðuð um "convoy

ALGJORT TRÚNAÐARMÁL

system" til Íslands, þá er ráðgert að það sé nauðsynlegt að hafa það einungis frá Bandaríkjunum en ekki frá Stóra Bretlandi. En ef við erum vanir að hafa mikinn hluta af verzlun okkar við Stóra Bretland á stríðstímum. Og ég mundi halda, að á stríðstímum væri nauðsynlegt að hafa undirbúning fyrir "convoy system" milli Íslands og Stóra Bretlands.

GENERAL RITCHIE: Það er aftur spurningin um, hvað sé fyrir hendi. Ákvörðun um það getur ekki orðið endanleg fyrr en þar að kemur. Eg ímynda mér, að það hljóti að vera einhverjar ráðagerðir um að láta "convoy" ganga á milli Stóra Bretlands og Íslands. Það er einungis hægt að ákveða það, þegar þar að kemur, með tilliti til þess, hvað er til af fylgdarskipum.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Þá höfum við einnig tekið eftir, að í síðustu útgáfu "short term plan" eða beggja áætlanaanna, er nefnt, að íslensk skip kunni að verða tekin til hernaðar- og sjóhernaðarnotkunar í nágrenni Íslands. Nú verð ég að leggja áherzlu á, að þetta atriði var nefnt, þegar við gerðumst aðilar Atlantshafsbandalagsins, og við sögðum þá, að þetta gætum við aldrei samþykkt. Og ég verð að leggja áherzlu á það í dag, að hvað sem við gerum, þá er þetta mál mjög erfitt fyrir okkur, því að afkoma okkar byggist öll á fiskveiðum. Við höfum ekkert annað til að lifa á, og ef fiskiskipin eru tekin frá okkur þá sveltum við. Og reynslan hefur einnig sýnt, að á stríðstímum hefur Stóra Bretland mjög þurft á að halda öllum þeim fiski, sem við höfum getað flutt til þeirra. Og það hefur verið mjög þættulegt að senda þessi skip frá Íslandi án nokkurrar fylgdar til Stóra Bretlands á stríðstímum. Eg held að flestir okkar hér eigum ættingja, sem hafa farist við það starf. Við getum ekki látið skipin af hendi ef við eigum að lifa.

GENERAL RITCHIE: Mér skilst, að hugmyndinni hafi ekki verið komið á framfæri í þeirri veru, að taka skipin burtu heldur frekar til að vopna þau og nota þau með ykkar eigin

fiskiflota, með þeim aðaltilgangi, að sjá fyrir nálægri vernd flotans. Mér skilt af því, sem þér segið, ráðherra, að þér hafið haldið að taka ætti skipin burtu.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Ég átti við, að þau væru tekin frá fiskveiðunum. Þið sjáið, að við höfum aðeins 30-40 fiskiskip þessarar tegundar, og það er ekki hægt að taka mörg af þeim, því að þá höfum við engin eftir.

GENERAL RITCHIE: Við vopnum þau. Í því felst ekki, að þau sérstöku skip geti ekki haldið áfram að fiska.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Já. Í síðasta stríði voru flest þeirra vopnuð, vegna þess að þeir vildu geta skotið á Þjóðverja, ef þeir gætu.

GENERAL RITCHIE: Það er til þess að aðstoða við hafnargæzlu.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Það er annað mál, vegna þess, eins og þið sjáið, að við getum ekki verið án þeirra.

Og þá er annað mál, sem er e.t.v. utan við umræðuefni okkar, en sem ég vil nefna. Í sumar, og e.t.v. enn, hefur verið mikill floti af rússneskum skipum í nágrenni Íslands. Samkvæmt þeim fregnum, sem við höfum, er eitt stórt Liberty skip, um 10.000 tonn, 3 móðurskip um 3.000 tonn og 3 eða 4, e.t.v. 400 til 500 tonn. Og við höfum getað talið h.u.b. 40 fiskibáta, en menn halda, að þeir kunni að vera 80-90. Nú er auðvitað ekkert við því að segja á friðartímum, en á miklum hettutímum hefðum við haldið, að það kynni að vera nokkur hætta af þessum rússnesku skipum í nágrenni landsins. Þau komu áður en vertíðin hófst. Þau byrjuðu að koma í maí, en skip okkar fara ekki á miðin fyrir Norðurlandi fyrr en eftir að júlí er byrjaður. Og eftir að skip okkar höfðu farið voru rússnesku skipin enn í nágrenninu. En e.t.v. var ekkert grunsamlegt við það, vegna þess að menn búast við, að þau fari um þetta leyti, a.m.k. fyrir 20. september. Engu að síður höfum við verið nokkuð órólegir yfir þessu. Og það virðist vera mjög strangur heragi um borð í þessum skipum.

Við skýrðum bæði bandarísku og brezku sendisveitunum frá þessu snemma í sumar og Bandaríkin hafa þrisvar sinnum sent herskip upp í sumar. En ég mundi hafa haldið það hyggilegra - en ef til vill er það vegna þess, að ég veit svo lítið um hernaðarmálefni - að þar sem er mikill fjöldi af rússneskum skipum, væri einnig rétt að hafa nokkur herskip frá NATO. Við metum mikils, að þessi herskip voru send til Íslands, en við mundum hafa metið ennþá meira, ef þau hefðu verið þar allt sumarið.

GENERAL BRADLEY: Við vissum um þennan flota, þegar þið sögðuð okkur frá honum, og tókum ákvörðun um að senda þessi skip þangað þessar ferðir. En það er erfitt að hafa þessi skip úti á hafi allt sumarið, þegar þau geta ekki komið inn og verið í einhverri höfn, sérstaklega þar sem við höfum skuldbindingar um heim allan og svo mikið lið fast í Koreu um þetta leyti, svo að Herforingjaráðlokkar taldi, að þeir hefðu ekki efni á að halda þessum herskipum þarna allan tímann, en þeir hafa sent þau þangað, eins og þér sögðuð, í þrjú mismunandi skipti.

Návist þessa flota er eitt af því, sem hefur fengið okkur svo mikillar áhyggju, að við höfum beðið ykkur að ræða þetta og hugsa um það. Eg er viss um, að formaðurinn bjóst ekki við, að nein ákvörðun verði gegin í dag, en viljum einungis láta uppi við ykkur áhyggjur okkar. Eitt af því, sem hér kemur til greina, er lega lands ykkar, sem gerir það mjög freistandi stað fyrir hvern, sem vildi hefja árásaraðgerðir.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: En í þessu bréfi, sem við fengum frá Standing Group 25. ágúst, er tekið fram, að álitnið sé, að íslenska stjórnin geti gert tvennskonar ráðstafanir nú án viðbótar kostnaðar. Önnur er, að hægt sé að láta íslenzkan almenning átta sig á hættunni, sem stafa af tilvist "subversive elements"; og hinsvegar, að íslenska stjórnin geti aukið áhrif þess lögreglu-liðs, sem er fyrir hendi, með því að setja frekari Öryggisreglur

ALGJORT TRÚNAÐARMÁL

og hafa ákveðnari framkvæmd í meðferð á brotamönnum. Hafið þið haft í huga nokkrar ákveðnar ráðstafanir, er þið segjið þetta? Við höfum notað öll ráð, sem við getum, í blöðum og á fundum o.s.frv. Við gerum það, sem við getum, og ég held, að það sé ekki hægt að segja, að ekki sérreynt að láta almenning skilja hættuna. Mér er spurn, hvort það séu einhver sérstök atriði, sem þið hafið í huga í þessu sambandi?

GENERAL ELY (þýtt): Nei. Standing Group hafði engar sérstakar ákveðnar aðgerðir í huga, þegar hún skrifaði þetta bréf, en óskaði aðeins eftir að undirstrika hættuna, sem stafar frá hinum kommúnistisku "subversivu elementum", en það er hættu, sem er ekki aðeins til á Íslandi heldur einnig í mörgum öðrum löndum.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Ég held eins og ég sagði, að við höfum gert það, sem við höfum getað að þessu leiti. Og þið verið einnig að skilja - og ég veit, að formaðurinn skilur það sérstaklega sem Frakki - að það er erfiðara að berjast á mótí kommúnistum þar sem þeir eru mikill fjöldi af íbúunum. Það er auðvelt í Bandaríkjunum, en erfitt á Íslandi, Frakklandi, Ítalíu o.s.frv.

GENERAL ELY (þýtt): Formaðurinn óskar að leggja áherzlu á þá staðreynd, að þetta var einungis til þess að skiptast á skoðunum í þeim tilgangi, að draga upp heildarmynd af aðstöðunni, að við höfum rætt málið í heild og að við getum ekki komist að neinum niðurstöðum, og stíngur upp á, að íslenski utanríki sráðherrann og íslenska stjórnin hugsi um allt þetta og láti Standing Group e.t.v. vita eftir nokkurn tíma álit sitt um það, sem hér hefur verið sagt.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: En það er eitt atriði. Það er varðandi öryggi borgaranna ef til stríðs kæmi. Ég geri ráð fyrir, að við getum hvenær sem er snúið okkur til ykkar og fengið ráð um, hvaða aðgerðir væri ráðlegast að gera. Það er mjög þýðingarmikið fyrir okkur, vegna þess að mikill hluti þjóðar okkar býr í nágrenni þessara tveggja flugvalla,

ALGJORT TRÚNAÐARMÁL

og það kynni þessvegna að vera nauðsynlegt, að hafa verulegan undirbúning, og við óskum að geta ráðgast við ykkur um þetta hvenær sem er.

GENERAL ELY (þýtt): Það er alveg augljóst, ráðherra, og er hluti af þeim spurningum, sem hægt er að taka upp síðar.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Þá held ég, að ég hafi komið með allar spurningar, sem ég ætlaði mér. Er það rétt, að þið teljið, að h.u.b. 1200 manna lið, þar með talin "air squadron", sé talið nægilegt á Íslandi, og að síðar verði að ræða um einstök atriði, en allt mundi verða gert innan ramma fullveldis landsins?

GENERAL ELY (þýtt): Já.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Einugis ein viðbótar spurning. Þegar þið í janúar töluðu um 200 menn og sögðu að það væri ekki nauðsynlegt að hafa þá í einkennisbúningi, en nú haldið þið, að það væri betra og að visu nytsamara og hafa þá hreinlega sem hermenn?

GENERAL ELY (þýtt): Formaðurinn skilur ekki alveg spurningu yðar.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Þá var sagt, að nægilegt væri að senda 200 hermenn til Íslands og að þeir mundu jafnvel ekki vera einkennisklæddir, en nú haldið þið, að það væri ráðlegra, að þeir væru hreinlega í einkennisbúningum og hreinlega sem hermenn og engin hálða yfir þeim?

GENERAL ELY (þýtt): Þessir 200, sem talað var um, voru einungis hafðir í huga, þegar menn voru aðeins að athuga innri hlið málsins, og var frekar hugsað sem lögreglulið en her.

SENDHERRA THORS: Svo nú er það skoðun Standing Group, að þeir ættu að vera í einkennisklæðum og beinlínis sem herlið?

GENERAL ELY (þýtt): Það er áreiðanlegt, að megin hluti liðsins ætti að vera í einkennisklæðum.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Nú geri ég ráð fyrir að verða hér í landi a.m.k. í vikutíma og vara síðan, og e.t.v.

getum við sent ágrip af skýrslu um þessar viðræður til stjórnar minnar á morgun, en ég held að málið verði ekki rétt að gagni fyrr en ég kem aftur til lands míns, og þá mun þurfa að ræða það nokkurn tíma. Það er ekki innan neins ákveðins tíma, sem þið óskið eftir svari okkar?

GENERAL ELY (þýtt): Nei. Ef stjórn yðar vill senda okkur svar, þegar hún getur.

RÁÐHERRA BJARNI BENEDIKTSSON: Ef einhverjar viðbótarspurningar vakna í huga okkar í dag eða á morgun, þá getum við borið þær upp við yður og fengið aðstoð yðar?

GENERAL ELY (þýtt): Auðvitað. Allt og sunt, sem þið þurfið að gera, er að nefna það við skrifstofustjóra Standing Group, og skrifstofa hans mun þá ná í alla þá menn, sem kann að vera nauðsynlegt fyrir yður.

RÁÐHERRA BENEDIKTSSON: Var rauða svæðið á þessu korti, sem sýnt var í upphafi fundarins, "action radius" flugvéla?

GENERAL ELY (þýtt): Þau eru þau svæði, sem sýna, að þeir, sem hafa aðsetur í norðrinu, geta farið til Íslands og aftur til baka.

RÁÐHERRA BENEDIKTSSON: Þakka fyrir. Ég get alls ekki sagt, hvað stjórn mín ákveður. Ég get einungis sagt, að við ræðum þetta, af því að við skiljum að þetta eru mjög hettulegir tímar, og að hver og einn verður að gera það, sem hann mögulega getur, en svo verður hver þjóð að ákveða fyrir sjálfa sig. Ég verð að fara heim og fá ákvörðun stjórnar minnar. En þetta hefur komið að miklu gagni og ég þakka fyrir aðstoð ykkar og met, að þið þið hafið eytt svo miklum tíma í að ræða þessi mál við okkur.

GENERAL ELY (þýtt): Við erum mjög ánægðir yfir því, að hafa þannig getað skipts á skoðunum.

Fundinum lauk kl. 12.40